

Necâtî Bey ve Şeyh Gâlib Literatürü

Betül SİNAN*

I. Giriş

BU MAKALEDE, Eski Türk edebiyatının “klâsik öncesi” ve “klâsik sonrası” dönemlerinin iki şairi Necâtî Bey ve Şeyh Gâlib üzerine yapılan çalışmalar listelenecek ve bu çalışmalar arasında öne çıkanlar hakkında bilgi verilecektir. Bununla birlikte, bundan sonraki araştırmalarda ele alınabileceği düşüncesiyle, biri XV. yüzyılda, diğeri XVIII. yüzyılda yaşamış bu iki şair hakkında yapılan incelemelerde eksik bırakılan noktalar vurgulanmaya çalışılacaktır.

Necâtî Bey ve Şeyh Gâlib ile eserlerini inceleyen/değerlendiren kitap, makale, tez ve bildirimleri listeleyen bu literatür çalışmasında, kütüphane taramalarının yanı sıra şu kaynaklardan yararlanılmıştır: Hatice Aynur, *Üniversitelerde Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları: Tezler, Yayınlar, Haberler*, İstanbul, 2005 ve Beşir Ayvazoğlu (der.), *Şeyh Gâlib Kitabı*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı, 1995. Listedeki tüm çalışmalar mümkün olduğu ölçüde görülmüş ve bu çalışmaların bibliyografyaları da taranarak yeni kaynaklara ulaşılmıştır. Bu bibliyografyalarda yer alan ancak tarafımızca ulaşılamayan çalışmalar, bibliyografyalardaki şekilleriyle literatüre alındığından, kimi çalışmaların cilt, sayı, sayfa numarası gibi bilgileri verilmemiştir. Ayrıca bazı kaynaklarda rastlanan ama pek çok kaynakta bulunmadığı için varlığından ya da Necâtî ve Şeyh Gâlib'den bahsettiğinden emin olunamayan çalışmalar, görülememişse listeye dâhil edilmemiştir. Yurt dışında yapılan çalışmalardan da önemli görülen ve bilgilerinin doğruluğundan emin olunanlar bibliyografyaya alınmıştır. Ansiklopedi maddeleri genel olarak kapsam dışında bırakılmış; ancak belli başlı ansiklopedilerin maddelerine yer verilmiştir.

* Doktora Öğrencisi, Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

II. Necâtî Literatürü

*Gül sanma Necatî bu rengin varakları
Evrâk-ı şî'rdür begenüp yüzüne sürer*

Necatî

Eski Türk edebiyatının klâsikleşme döneminin hemen öncesinde yetişen Necâtî, eski kaynaklarda kendisinden övgüyle bahsedilen bir şairdir. Tezkireciler, Necâtî'nin orijinallğine dikkat çekerek, onu "Hüsrev-i Rûm" olarak nitelendirirler.¹ Yazık ki böyle önemli bir şairin bugün için elde yalnızca divanı bulunmaktadır. Oysa kaynaklarda şairin, Gazâlî'nin *Kimyâ-yı Saâdet*'i ile Avfî'nin *Câmiu'l-Hikâyât*'ını tercüme ettiği, bunun yanı sıra *Münâzara-i Gül ü Hüsrev*, *Leylâ vü Mecnûn*, *Gül ü Sabâ ve Mihr ü Mâh* adlı mesnevilerinin olduğu söylenmektedir.² Bugün bu eserlerin mevcut olmaması, Necâtî ile ilgili çalışmaların yalnızca divanı ile sınırlı kalmasına neden olmuştur. Necâtî ile ilgili az sayıdaki çalışmanın, diğer eserlerine ulaşılması durumunda artacağı ve böylece şairin poetikasının daha net bir şekilde ortaya konacağı şüphesizdir.

Necatî'nin eldeki tek eseri, divanı, üzerine çok sayıda çalışma yapıldığı söylenemez. 1963 yılında Ali Nihat Tarlan, divanı bir edisyon kritik çalışmasıyla neşretmiş, Mehmet Çavuşoğlu da Tarlan'ın bu neşrini esas alarak hazırladığı "Necatî Bey Divanı'nın Tahlili ve Sistemantik İndeksi" adlı doktora tezini *Necatî Bey Divanı'nın Tahlili* adıyla 1971'de yayımlamıştır. Çavuşoğlu'nun bu eseri, içeriği ve metodu açısından oldukça önemlidir. Her ne kadar Tarlan, *Şeyhî Divanını Tetkik* ile metin tahlili alanında bir ilki gerçekleştirse de Çavuşoğlu'nun bu çalışması, kitabın giriş kısmında kendisinin de belirttiği gibi "muhtevâ şümülû bakımından *Şeyhî Divanını Tetkik*'ten daha geniştir ve bütün beyitler tek tek gözden geçirilerek içlerindeki kelime ve mefhumlar tasnife tâbi tutulup ihtiva ettikleri hayâl unsurları izah edildiği için ayrıca divanın şerhi mâhiyetini de hâizdir."³

Mehmet Çavuşoğlu, yine kitabının giriş kısmında gerçek edebiyat tarihinin yazılması için her şair hakkında tahlilli bir monografi meydana getirmenin lüzumuna işaret eder. Ancak ona göre bu ilk adımdır. Bir divan şairi hakkında hüküm verebilmek için ikinci adım olarak, onu tahlili yapılan diğer şairlerle karşılaştırmak gerekir. Böyle bir mukayese ile hem kültür, sanat ve estetiğin geçirdiği evreler öğrenilecek hem de söz konusu şairin edebiyat tarihindeki yeri tayin edilecektir.⁴

1 Bkz. Ali Nihat Tarlan, *Necatî Beg Divanı*, İstanbul: MEB, 1963, s. xxi-xxiii.

2 E. J. Wilkinson Gibb, "Necatî", *Osmanlı Şiir Tarihi: A History of Otoman Poetry*, c. I-II, çev. Ali Çavuşoğlu, Ankara: Akçağ, ts., s. 359-361.

3 Mehmet Çavuşoğlu, *Necatî Bey Divanı'nın Tahlili*, İstanbul: MEB, 1971, s. 2.

4 Mehmet Çavuşoğlu, *a.g.e.*, s. 1.

Çavuşoğlu, bu eseriyle ilk adımı atarak tahlilli bir çalışma yapmış ve kendinden sonrakilere öncülük etmiştir. Kendisi de, “şekli ve muhtevası itibariyle ilk” olduğunu belirttiği bu eserinin “gerek tertibinde gerek tahlilde *Necâti Bey Divanı*’nı açıklamayı ve diğer şâirler üzerinde bu neviden araştırmalara gireceklere sağlam bir mukayese zemini hazırlamayı gaye edindiğini” belirtir.⁵ Bu çalışma hakikaten daha sonra Ahmet Paşa, Hayâlî, Nev’î gibi şâirlerin divanlarının tahlillerine kaynaklık etmiştir. Ancak Çavuşoğlu’nun, mukayese yoluyla edebiyat tarihinin oluşturulması düşüncesi günümüzde hala gerçekleştirilmiş görünmemektedir. Bugün, pek çok şâir gibi Necâtî de kendinden önceki, sonraki ya da çağdaşı şâirlerle mukayese edilmediğinden, Eski Türk edebiyatındaki yeri net olarak tespit edilebilmiş değildir. Oysa çeşitli karşılaştırmalarla özelde tek tek şâirlerin şiir serüvenlerinin, genelde ise Eski Türk şiirinin gelişim sürecinin ortaya konması mümkündür. Örneğin, Edirneli bir şâir olan Necâtî ile diğer Edirneli ya da Rumelili şâirlerin karşılaştırılması ve bunlar arasındaki benzerliklerin belirlenmesi, Rumelili şâirlerle diğer Divan şâirleri arasındaki üslûp farkını ortaya koymak açısından önemli olabilir. Cem Dilçin bu konuda “Rumelili şâirlerin gazellerinde görülen samimilik, ilham zenginliği, lâubâli ve pervasız eda, yerli özelliklere bağlılık Divan şiirine yeni bir hava getirmiştir.”⁶ derken Yekta Saraç “Aslında Edirneli, Hatta Rumelili şâirlerin geleneğe dayalı Divan şiirinde, fazla belirgin olmasa bile ayrı bir üslûp çizgilerinin olduğunu söylememiz mümkündür.”⁷ demektedir. Görüldüğü gibi araştırmacılar bu konuda bazı tespitlerde bulunmuşlarsa da bu önemli konu hakkında detaylı bir çalışma henüz yapılmamıştır. Ancak derin araştırma ve karşılaştırmalarla belirgin olmayan bu üslûp çizgisi net bir şekilde çizilebilir. Burada Osman Horata’nın, Necâtî’nin en meşhur gazellerinden biri olan “döne döne” redifli gazeliyle Bâkî’nin ona naziresini karşılaştırdığı “Necâtî Bey’den Bâkî’ye ‘Döne Döne’” adlı makalesinin, yukarıdan itibaren bahsedilen mukayese çalışmalarında başarılı bir örnek olduğu da belirtilmelidir. Horata bu makalede, Necâtî ve Bâkî’nin bu gazellerini klâsik şerh yöntemiyle şerh ettikten sonra, iki gazeli yapı bakımından tahlil ederek karşılaştırmış ve hem klâsik şiirin ses ve anlam yapısındaki süreklilik ve gelişimi hem de Necâtî Bey ve Bâkî’nin üslûpları arasındaki farkı ortaya koymuştur. Buna benzer çalışmaların artması Çavuşoğlu’nun ifade ettiği amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunacaktır.

Son olarak, Mehmet Çavuşoğlu’nun bu önemli çalışmasıyla ilgili, tezinde yer alan ancak yayımladığı kitapta bulunmayan “sistematik indeks” bölümün-

5 Mehmet Çavuşoğlu, *a.g.e.*, s. 3.

6 Cem Dilçin, “Divan Şiirinde Gazel”, *Türk Dili: Türk Şiiri Özel Sayısı: II (Divan Şiiri)*, 1986, sy. 415-416-417, s. 170.

7 Emrî, *Emrî Divanı*, Yekta Saraç (haz.), İstanbul: Eren, 2002, s. 9.

den de bahsetmek gerekir. Bu indeks, *Necâti Bey Divanı*'ndaki çeşitli kavram ve kelimelerin geçtiği yerleri tek tek göstermesi açısından önemlidir. Bu ve benzeri indeksler sayesinde, şairlerin en çok hangi kelime, kavram, motif ya da mazmunları kullandığı ortaya çıkarılmakta, böylece şiirin özelliği daha iyi anlaşılabilir. Bunun yanı sıra indeksler şairler arasında yapılacak mukayese çalışmalarına da hız kazandıracaktır. Bu nedenle Çavuşoğlu'nun tezinin bu kısmının da yayımlanmasının bundan sonraki araştırmalara büyük fayda sağlayacağı şüphesizdir.

Necâti üzerine yayımlanan sayısı çok da fazla olmayan diğer çalışmalar, şairin hayatı ve sanatından bahseden, seçme şiirlerini açıklayan eserlerdir. Necâti Bey ve şiiri hakkında yazılmış makalelerin sayısı, kitaplara göre fazla olmakla birlikte bunların yeterli olduğu söylenemez. Zira her ne kadar Necâti'nin sanatını açıklayan, onun üslûbunu ortaya koyan makaleler yazılsa da şair, farklı açılardan ele alınmamıştır. Makalelerde en çok, tezkirecilerin de üzerinde durduğu gibi, Necâti'nin atasözleri, deyimler ve halk tabirlerini şiirinde kullanması ve Türkçeyi şiir dili olarak geliştirmesi ele alınmıştır. Mine Mengi, yazısında şairin bu tercihinin nedenlerini sıralar. Hasibe Mazıoğlu da Necâti'nin, Türk dili ve edebiyatının gelişmesindeki yerini belirler. Makalelerde ayrıca şairin bazı kasidelerinin ve özellikle, pek çok şair tarafından nazireler yazılan "döne döne" redifli gazelinin ele alındığı da görülmektedir. Necâti ve diğer bazı şairlerin divanlarının teşbih ve mecaz unsurları bakımından karşılaştırıldığı makale, mukayeseli tahlil çalışmalarına bir örnektir. Bunun yanı sıra Tarlan ve Çavuşoğlu'nun eserlerini eleştiren yazılar da yayımlanmıştır.

Tez çalışmalarında da yine Necâti'nin en çok üzerinde durulan özelliği, dili ve atasözleri ile deyimleri kullanış biçimi olmuştur. Şairin kaside ve gazelleri dil açısından incelenmiş, ayrıca divan üzerinde bir gramer çalışması yapılmıştır. Bunun yanında divanındaki benzetme sanatları, dinî motifler, aşk kavramı, çiçekle ilgili remizler ele alınan konulardandır. Şairin divanının indeksinin Mehmet Çavuşoğlu dışındaki araştırmacılar tarafından da çalışıldığı görülmektedir. Çavuşoğlu'nun çalışması, Necâti Bey literatürünün "Kitaplar" kısmında belirtilmesine rağmen, tezler başlığı altında da verilmiştir. Bunun nedeni, daha önce de belirtildiği gibi araştırmacının tezinin tamamının yayımlanmaması, tezin kitaptan daha kapsamlı olmasıdır.

Necâti Bey hakkında herhangi bir sempozyum yapılmadığı gibi, şairle ilgili sunulan bildiri sayısı da çok azdır. Mazıoğlu'nun makale olarak yayımlanan bildirisinden başka Necâti'yi doğrudan ve başlı başına ele alan başka bir bildiri yoktur.

Sonuç olarak, XV. yüzyılın en önemli şairlerinden biri olan Necâti üzerine yapılan çalışmaların sayıca yetersiz olduğu ve mevcut çalışmalarla da şairin tüm yönleriyle ele alınmadığı söylenebilir. Necâti'nin elde yalnızca tek ese-

rinin bulunması bu çalışmaların sayıca azlığının bir nedeni olarak görülebilir. Ancak döneminde “melikü’ş şuara” olarak anılan ve Eski Türk edebiyatının temel taşlarından olan bir şairin çok daha derinlemesine çalışılmaması büyük eksikliklerdir. Mehmet Çavuşoğlu, Necâti’nin divanında şairin dış âleme bakışı, psikolojisi, estetiği, kültürü ve kültürünün kaynakları, dili, tesiri meseleleriyle karşılaştığını ve kendisinin, çalışmasını daha ziyade birinci madde üzerinde yoğunlaştırdığını belirtir.⁸ Diğer araştırmacılar ise genellikle şairin dili üzerinde durmuşlardır. Dolayısıyla Necâti’nin psikolojisi, estetiği, kültürü ve kültürünün kaynakları ve özellikle tesiri araştırmacılarını bekleyen konular olarak durmaktadır.

A. Kitaplar

Çavuşoğlu, Mehmet, *Necâti Bey Divanı'nın Tahlili*, İstanbul: MEB, 1971.

Çavuşoğlu, Mehmet, *Necâti Bey Divanı (Seçmeler)*, İstanbul: Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser, no: 13, ts.

Külekçi, Numan, *Necâti Beğ*, İstanbul: Toker Yayınları, 2003.

Necâti Beğ, *Divan*, Ali Nihat Tarlan (haz.), İstanbul: MEB, 1963.

Pala, İskender, *Necâti*, İstanbul: Timaş, 1998.

Solmaz, Süleyman, *Necâti: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ankara: Akçağ, 2005.

Şentürk, A. Atillâ, *Necâti Beğ'in Sultan Beyazıt Methiyesi ve Bazı Gazelleri Hakkında Notlar*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1995.

B. Makaleler

Aksoy, Ali, “Necâti’den Bir Gazel”, *Bursa Defteri*, 2002, sy. 13, s. 134-135.

Canım, Rıdvan, “Necâti Bey”, *Edirne Şairleri*, Ankara: Akçağ, 1995, s. 62-70.

Gibb, E. J. Wilkinson, “Necâti”, *Osmanlı Şiir Tarihi: A History of Ottoman Poetry*, c. I-II, çev. Ali Çavuşoğlu, Ankara: Akçağ, ts, s. 356-375.

Gökyay, Orhan Şaik, “Okurken VI: Necâti Bey Divanı”, *Türk Dili*, 1973, c. XXVIII, sy. 263, s. 289-295.

Gökyay, Orhan Şaik, “Şair Necâti’nin Bir Beyti Üzerine”, *Kim Etti Sana Bu Kârı Teklif (Seçme Makaleler 2)*, İstanbul: İletişim, 1997, s. 399-404.

Hacıeminoğlu, M. Necmettin, “Necâti Beğ Divanı”, *Türk Kültürü*, 1964, sy. 16, s. 63-64.

Horata, Osman, “Necâti Bey’den Bakî’ye Döne Döne”, *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Mustafa İsen vd. (haz.), Ankara: Grafiker Yayınları, 2002, s. 367-393.

İçel, Hatice, “Necâti Beğ Divanı’ndaki Deyimler”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Bahar 2004, sy. 15, s. 175-230.

⁸ Mehmet Çavuşoğlu, *a.g.e.*, s. 1.

Kahraman, Bahattin. "Necati'nin Kasım Paşa'ya Sunduğu Kaside", *SÜ Türklük Araştırmaları Enstitüsü Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2000, sy. 8, s. 169-216.

Kurnaz, Cemal, "Necati Beğ, Ahmed Paşa, Hayalî Beg ve Nev'î Divanlarındaki Teşbih ve Mecaz Unsurları", *Türk Kültürü Araştırmaları*, 1987, c. XXV, sy. 1, s. 127-173.

Mazıoğlu, Hasibe, "Necati'nin Şiirlerinde Türkçenin Zenginliği", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992: 26 Eylül 1992-1 Ekim 1992*, Ankara: TDK, 1996, s. 95-110.

Mazıoğlu, Hasibe, "Necati'nin Türk Dili ve Edebiyatının Gelişmesindeki Yeri", *Türk Dili*, Mart 1961, c. X, sy. 114, s. 366-369.

Mehmed Halid, "Necati", *Milli Mecmua*, 1927, c. IX, sy. 99, s. 1600-1601.

Mehmed Halid, "Necati", *Milli Mecmua*, 1927, c. IX, sy. 100, s. 1617-1618.

Mehmed Halid, "Necati", *Milli Mecmua*, 1928, c. IX, sy. 101, s. 1623-1624.

Mehmed Halid, "Necati", *Milli Mecmua*, 1928, c. IX, sy. 102, s. 1639-1640.

Mehmed Halid, "Necati", *Milli Mecmua*, 1928, c. IX, sy. 103, s. 1664-1666.

Mehmed Halid, "Necati'nin Şiiri", *Anadolu Mecmuası*, 1924, c. I, sy. 8, s. 275-278.

Mehmed Halid, "Necati'nin Şiiri", *Anadolu Mecmuası*, 1925, c. I, sy. 9-10-11, s. 364-367.

Mehmed Halid, "Şair Necati'ye Dair Bir Hülasa", *Dilek*, 1913, c. I, sy. 3, s. 5-6.

Mengi, Mine, "Necati'nin Şiirlerinde Atasözlerinin Kullanımı", *Erdem: Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, 1986, c. II, sy. 4, s. 47-58.

Mermer, Ahmet, "Necati Bey'in Nişan Kasidesi", *İlmî Araştırmalar*, 1997, sy. 5, s. 199-218.

"Necati İsa Bey", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler/İsimler/Eserler/Terimler)*, c. VI, haz. Ezel Erverdi v.d, İstanbul: Dergâh, 1986, s. 548-550.

Pala, İskender, "Döne Döne", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, Ekim 1993, sy. 4, s. 49-55.

Pala, İskender, "Şairlerin Hüsrev-i Rûm'u Necati", *Divan Edebiyatında Müstesna Güzeller*, İstanbul: İnsan, 1995, s. 257-260.

Şentürk, A. Atillâ, "Necati Bey", *Osmanlı Şiir Antolojisi*, İstanbul: YKY, 1999, s. 107-114.

Tansel, Fevziye Abdullah, "Necati Bey", *İslâm Ansiklopedisi: İslâm Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lûgati*, c. IX, İstanbul: MEB, 1964, s. 154-156.

Üzgör, Tahir, "Necâtî (öl. 914/1509)", *Türkçe Divân Dîbâceleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1990, s. 88-111.

Yenikale, Ahmet, “Necâtî'nin Kağıt Redifli Gazeli Üzerinde Bir İnceleme”, *Türklük Dünyası Araştırmaları: Prof. Dr. Fahrettin Kızıloğlu'na Armağan*, Mart-Nisan 2003, sy. 143, s. 193-198.

Yüngül, Naci, “Şair Necâtî ve Darbimesellerimiz”, *Yeni Türk*, 1937, c. V, sy. 59, s. 1214-1216.

C. Tezler

Akbaş, Ertan, “Necâtî Beğ Divanı'ndaki Kasidelerin Dil Özellikleri ve Sözlüğü”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2001.

Alper, Esveddin, “Necâtî Bey Divanı'nda Çiçekle İlgili Divan Remizleri”, Bitirme Tezi, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü, 1982.

Bodur, Ali, “Necâtî Beg Divanı İndeksi (194-304)”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1972.

Büyüktuncay, İsmail, “Necâtî Beğ Divanı'nda Sevgili Mazmunları”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1972.

Caran, Mümtaz, “Divan Şiirinde Kozmik Unsurlar (15, 16, 17, 18. Yüzyıl şairlerinden Ahmet paşa, Necati Bey, Fuzuli, Baki, Nef'i, Naili, Nedim, Şeyh Galip'in Kasidelerinde Kozmik Unsurlara Bakış ve Kozmik Unsurlar)”, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2003.

Çavuşoğlu, Mehmet, “Necâtî Bey Divanı'nın Tahlili ve Sistematik İndeksi”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1966.

Çoğal, Mesut, “Necâtî Beg Divanı İndeksi (83-194)”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1972.

Güley, O. Ferda, “Necati Beğ: Hayatı, Edebî Şahsiyeti”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1951.

Kıralı, Nazmi, “Necati Beg Divanı İndeksi (1-83)”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1972.

Kırman, Aydın, “Necâtî Bey Divanı'nın İlk Yüz Gazelindeki Benzetme Sanatlarının Dil Yönünden İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, 1996.

Kul, Binnaz, “Necâtî Beğ Divanı: Gazeliyyat Bölümünde Aşk”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1974.

Kuzudisli, Necati, “Necâtî Beğ Divanı Üzerinde Bir Gramer Çalışması”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1965.

Öge, Sevil, “XV. Yüzyıl Şairlerinden Mesîhî, Cem Sultan, Ahmed Paşa, Necâtî Beg, Üsküblü İshak Çelebi ve Şeyhî'nin Divanlarında Atasözü ve Deyimler”, Yüksek Lisans Tezi, 2001.

Sandıkçı, Tuncay, “Necâtî Bey Divanı'nda Dinî Motifler”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2002.

Tansel, Kalbiye, “Necati Divanı”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1939.

Turga, Sibel, “Necatîbey Divanı’ndan Seçme Gazellerin Dilinin İncelenmesi”, Yüksek Lisan Tezi, Balıkesir Üniversitesi, 1996.

Varışoğlu, Sibel, “Necati’nin Gazellerinde Anlam Çerçevesi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.

D. Bildiri

Şanlı, İsmet, “Ahmet Paşa, Necatî Bey, Hayalî, Bakî ve Fidayî Divanlarına Göre Divan Şiirinde Meyve”, *Türk Kültüründe Meyve Sempozyumu, 07-08 Nisan 2004*, MÜ Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul.

III. Şeyh Gâlib Literatürü

Ol şâir-i kem-yâb benim kim Gâlib
Eşârımı fehm eylememek ayb olmaz
 Şeyh Gâlib

Eski Türk şiirinin klâsik sonrası döneminde yetişen ve “son büyük Divan şairi” olarak kabul edilen Şeyh Gâlib; hem edebî, hem tasavvufî kişiliğiyle araştırmacıların dikkatini çekmiş, eserlerinin sanatsal ve dini-tasavvufî yönleri çeşitli şekillerde incelenmiştir. Ancak şu da belirtilmeli ki hem manzum, hem mensur türde eserler veren Gâlib Dede’nin, manzum eserleri daha çok ilgi görmüş, tamamen tasavvufî nitelikler taşıyan ve biri şerh diğeri talikat olan mensur eserleri pek fazla dikkat çekmemiştir. Şairin, Yusuf Sineçak’ın *Cezire-i Mesnevi* adlı eserinin şerhi olan *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*’si yeni harflerle neşredilmiş; ancak bu eser üzerinde hiçbir müstakil inceleme yapılmamıştır. Onun bir “şerh” olarak niteliği, Gâlib’in, şerh ettiği esere bakışı ile tasavvufî fikirleri ve ayrıca bu eserdeki sanat gücü araştırmacılar tarafından ortaya konmamıştır. Esere, yalnızca *Cezire-i Mesnevi* şerhlerini değerlendiren bir makalede küçük bir yer ayrılmıştır. Gâlib’in diğerk mensur eseri olan ve Köseç Ahmed Dede’nin Arapça *er-Risâletü’l Behiyye fî Tarîkatü’l Mevleviyye* adlı risalesinin talikatı olan *es-Sohbetü’s-Sâfiyye* adlı Arapça eseri ise 1942’de Üsküdar Mevlevîhânesi son şeyhi Ahmet Remzi tarafından Türkçeye çevrilmiş ve bu çeviri 1948 yılında İbrahim Kutluk’un “Şeyh Galib ve as-Sohbet-üs-Sâfiyye” adlı makalesinde yayımlanmıştır. Bunun dışında eserle ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Oysa Mevlevîlik ile ilgili önemli bilgiler içeren bu iki eser, Şeyh Gâlib’in düşünce ve inanç dünyasını göstermesi açısından son derece önemlidir. Ayrıca bu eserler Eski Türk edebiyatındaki şerh geleneğinin -özellikle Mesnevi şerhleri- bir silsilesi olması bakımından da incelenmeye değerdir.

Şeyh Gâlib’in mensur eserlerinin aksine manzum eserleri, *Divan*’ı ve *Hüsn ü Aşk*’ı üzerine yazılmış pek çok kitap, makale ve tez vardır. Bunlar, Şeyh Gâ-

lib'in hayatı ve eserleri ile ilgili bilgiler ile şiirlerinin tahlilleri dışında, şairin şiir ve sanat anlayışı, eserlerinin dil ve sanat değeri, tarihî ve sosyal şiirleri, eserlerindeki çeşitli sembol, motif ve kavramların kullanımı, bestelenmiş eserleri, II-I. Selim ile ilişkileri, Tanzimat'tan günümüze dek uzanan etkileri, şiirlerine Mevlana'nın ve Mevlevilik'in etkisi hakkında bilgiler içerir. Ayrıca Şeyh Gâlib'in ünlü mesnevisi *Hüsn ü Aşk* ile nazirelerini kıyaslayan çalışmalar da bulunmaktadır. Şu da belirtmeli ki Gâlib, özellikle Tanzimat yazarlarının etkisiyle "*Hüsn ü Aşk* şairi" olarak görülmüş, divanı bazı araştırmacılarca başarısız bulunmuştur. Bu yüzden şairin *Hüsn ü Aşk* mesnevisi üzerine daha fazla çalışma yapılmış, divanın yeni harflerle yayımı bile ancak 1993 yılında gerçekleşmiştir.

Sedit Yüksel, Gâlib'in eserlerinin dil ve sanat değerini ortaya koyduğu eserinde, şairin nazım şekli, vezin ve kafiye, dili kullanım biçimini, anlatım ve muhteva özelliklerini incelemiş ve şairin divanının ne Ferit Vecdi ile Gibb'in iddia ettiği kadar başarısız, ne de Nüzhet Ergun ve Fuat Köprülü'nün belirttiği kadar başarılı olduğunu dile getirmiştir. Ona göre şairin divanında, gençliğinde yazdığı niteliksiz şiirlerle beraber, çok başarılı şiirler de vardır.⁹ Sedit Yüksel'in bu çalışması, Şeyh Gâlib'in eserlerini, özellikle divanını, etraflı bir şekilde değerlendiren tek eser durumundadır.

Şeyh Gâlib'in kimi araştırmacılarca beğenilen, kimilerince *Hüsn ü Aşk*'i olmasaydı onu üçüncü sınıf bir şair konumunda bırakacağı söylenen¹⁰ divanının tenkitli neşri 1993 yılında 2 cilt halinde Naci Okçu tarafından yayımlanmıştır. Bu geç tarihten bile, *Gâlib Divanı*'na yeterince ilgi gösterilmediği anlaşılabilir. Okçu, eserinde Gâlib Dede'nin divanının tenkitli metnini ortaya koymadan önce, şairin edebî kişiliği hakkında kısa bilgiler verip şiirlerinin tahlilini yapmıştır. Ancak bu tahlil, *Necâti Bey Divanı'nın Tahlili*'ne göre oldukça dar kapsamlıdır. Muhsin Kalkışım da bir yıl sonra, 1994'te, *Gâlib Divanı*'nın popüler neşrini hazırlamıştır. Bunlardan başka, şairin hayatı ve sanatı hakkında bilgiler ile şiirlerinden seçmeleri ihtiva eden küçük hacimli kitaplar vardır. Bu tarz yayınlarda Abdülbâki Gölpınarlı ve Nüzhet Ergun'un çalışmaları dikkat çekmektedir. Haluk İpekten'in çalışması, tezleri de ihtiva eden bir kaynakça vermesi açısından önemlidir. Ayrıca şairin divanındaki "aşk" kavramını inceleyen bir kitap da yayımlanmıştır. Divan üzerine, Abdülkadir Gürer, basılmamış bir doktora tezi hazırlamıştır. Ayrıca Muhsin Macit, şairin tarih manzumeleriyle ilgili bir yüksek lisans tezi yazmıştır. Gâlib'in divanındaki dinî-tasavvufî unsurlar, rind-zâhid portresi tez olarak çalışılan diğer konulardandır. Makalelerde de

9 Sedit Yüksel, *Şeyh Galib: Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1980, s. 90-92.

10 E. J. Wilkinson Gibb, "Romantiklerin (Mesnevîcilerin) Devamı: Şeyh Galib", *a.g.e.*, c. III-IV-V, s. 399.

Gâlib'in divanındaki gazel ya da terci-i bentlerin şerhleri yapılmış, şiirlerinde "aşk, âşık, maşuk" kavramları ele alınmıştır.

Şeyh Gâlib'in 26 yaşında kaleme aldığı ve ona asıl şöhretini sağlayan eseri *Hüsn ü Aşk*, üç kez bugünkü Türkçeye de çevrilerek yayımlanmıştır. Bunlardan ilki Abdülbâki Gölpınarlı'ya aittir. Gölpınarlı, 1968'de neşrettiği eserinin sonuna, anlaşılması zor beyitleri açıkladığı bir "açılama" da eklemiştir. Orhan Okay ve Hüseyin Ayan da eseri, 1975'de Bilge Kayagil'in "Hüsn ü Aşk'a Dair" adlı geniş makalesiyle birlikte yayımlamışlardır. Son olarak Muhammet Nur Doğan, bu iki yayımda bulunan bazı eksiklikleri ve yanlışları da gidererek ve çeşitli notlarla *Hüsn ü Aşk*'ı neşretmiştir. Ayrıca Vasfi Mahir'in, 1944'te bazı atlamalarla mesnevinin yalnızca nesre çevirisini yayımladığı, Ahmet Necdet'in de 2003'te eserin dil-içi çevirisini yaptığı görülmektedir. Bunların yanı sıra Victoria Holbrook *Hüsn ü Aşk* üzerine bir inceleme çalışması yayımlamıştır. Amerika'da yayımlandıktan 4 yıl sonra *Aşkın Okunmaz Kıyıları* adıyla Türkçeye çevrilen bu kitapta Holbrook, amacının Osmanlı mesnevi poetikasını ortaya koymak olduğunu belirtse de daha çok Şeyh Gâlib ve *Hüsn ü Aşk* üzerinde durmakta ve mesneviyle ilgili çeşitli değerlendirmeler yapmaktadır. Holbrook eserinde, *Hüsn ü Aşk*'ın temel aldığı önceki metinler hakkında kısa bilgiler vermiş ve mesnevideki metinlerarası göndermeleri saptamıştır. Eserdeki çeşitli unsurların sembolik anlamlarını da yorumlayan araştırmacı, Gâlib'in şiir anlayışını incelediği eserdeki metinsel sesleri ayrı ayrı ele almaktadır.

Hüsn ü Aşk ile ilgili az sayıdaki tez çalışmasında eserin indeksinin yapıldığı ve araştırmacıların daha çok kavram/unsur incelemeleri üzerinde durduğu göze çarpmaktadır. *Hüsn ü Aşk*'taki soyut kavramlar, dinî-tasavvufî unsurlar, ateş unsuru çalışılan konulardandır. Ayrıca Ukrayna'da hâlâ devam eden ve Irina Prushkovskaya tarafından hazırlanan doktora teziyle, Türkiye'deki çalışmalarda üzerinde durulmayan bir konu mukayeseli olarak ele alınmakta ve Şeyh Gâlib'in Sebki-Hindî edebiyatındaki yeri tayin edilmektedir. Prushkovskaya, tezinin ilk bölümünde Batıda Barok akımı ile Doğuda Hint üslûbunu, ikinci bölümünde Batı araştırmacılarının ve Doğu araştırmacılarının tasavvufa bakış açısını karşılaştırmakta ve yine bu bölümde XVIII. yüzyıl şiiri ile Şeyh Gâlib ve eserleri hakkında genel bilgiler vermektedir. Araştırmacı çalışmasının üçüncü ve son bölümünde *Hüsn ü Aşk*'ı, içerik, simgeler ve alegoriler bakımından örneklerle inceledikten sonra eserin Ukraynacaya çevirisini vermektedir.¹¹

Hüsn ü Aşk ile ilgili olarak yazılan makalelerde ise genel olarak onun klâsik mesnevilerden ayrılan yönlerine, özgünlüğüne değinilmektedir. Araştırmacılar, çeşitli yönlerden *Hüsn ü Aşk*'ı irdelemiş ve onu farklı bakış açılarıyla yorumlayarak farklı özelliklerini ortaya koymuşlardır. Victoria Holbrook, "Alego-

11 Henüz tamamlanmamış olan bu tezle ilgili bilgiler, araştırmacının bizzat kendisinden alınmıştır.

rinin Ölümü: Hüsn ü Aşk'ın Özgünlüğü” adlı yazısında Eski Türk şiirinde alegori kavramı ve Sebk-i Hindî üslûbundan bahseder ve *Hüsn ü Aşk*'i kendinden önceki manevî yolculuk konulu mesneviler içinde bir konuma oturtur. Yazar, *Hüsn ü Aşk*'in, bu mesnevilerden farklı olan noktalarına değinerek özgünlüğüne işaret etmektedir. Şerif Aktaş ise “psikolojik bir roman” olarak okunabileceğini söylediği *Hüsn ü Aşk*'ı ‘vaka, mekan, zaman, şahıs kadrosu ve anlatım problemi’ başlıkları altında inceleyerek çeşitli sonuçlara ulaşmaktadır. Necmettin Türinay da, sonradan makaleleştirilen bildirisinde, *Hüsn ü Aşk*'in klâsik mesnevilerden kurgusundaki ‘rol değişimi’ ile farklılaştığını ve eserin Mevlevî ayininin ya da Mevlevî dervişinin çilesinin bir alegorisi olarak okunabileceğini belirtmektedir. Bunların yanı sıra *Hüsn ü Aşk*'taki renk unsurlarını, bu eserin Abdülhak Hâmit, Ahmet Hâşim, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi sanatçılardaki etkisini inceleyen yazılar da yayımlanmıştır.

Gâlib ve eserini inceleyen tüm bu makale ve tezlerin dışında şairle ilgili şimdiye dek bir ihtifal bir de sempozyum düzenlenmiştir. 1912’de yapılan “Gâlib Dede İhtifâli”nde Mehmet Fuat, Şahabeddin Süleyman, Süleyman Nazif, Recaizade Mahmut Ekrem gibi isimler konuşma yapmışlardır.¹² Devrin dergi ve gazetelerinde bu konuda bazı yazılar da yayımlanmıştır. 1995 yılında ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen “Şeyh Gâlib Günleri” adlı sempozyumda pek çok araştırmacı bildiri sunmuş ve bu bildirimler daha sonra *Şeyh Gâlib Kitabı* adıyla yayımlanmıştır. Gâlib’in hayatı ve yaşadığı dönem, şiir dünyası, *Hüsn ü Aşk* mesnevisi ve divanı üzerine sunulan bildirimleri içeren bu kitapta ayrıca çok kapsamlı olmayan bir Şeyh Gâlib bibliyografyası da yer almaktadır. Bunun dışında çeşitli sempozyumlarda Gâlib Dede ve özellikle *Hüsn ü Aşk* üzerine bildirimler de sunulmuştur.

Şeyh Gâlib ve eserleri üzerine yapılan tüm bu çalışmalara rağmen, şairin hâlâ tüm yönleriyle ortaya konamadığı görülmektedir. Zira pek çok araştırmada, Gâlib’in, divanında ve *Hüsn ü Aşk*'inde şiir ve şairlikle ilgili söylediği beyitler esas alınarak, şairin şiir anlayışı ortaya konmaya çalışılmıştır. Oysa Gâlib Dede’nin şiirlerine eleştirel bir gözle bakıp, düşüncelerini ne ölçüde gerçekleştirebildiğini, ‘nev-rah açma, şiire tâze edâ getirme, bîkr-i mazmun söyleme, sühân-icad olma’ gibi iddialarının ne kadar gerçek olduğunu araştırmak gerekir. Böylece şairin divanını başarılı ya da başarısız bulan araştırmacıların iddiaları kalıplaşmış ifadeler yerine birtakım örnekler ve verilerle değerlendirilmiş olacaktır. Örneğin pek çok kez Gâlib’de “Divan şiirinin hemen bütün büyük şairlerinin özelliklerini bulmanın mümkün olduğu”¹³ vurgulanmış, onun “Fuzulî’nin lirizmi, Bâkî’nin Türkçesi, Nedim’in coşkulu edâsı ve Nâbî’nin güçlü fi-

12 Beşir Ayyavzoğlu, “Etkileri Günümüze Ulaşan Tek Divan Şairi: Şeyh Galib”, *Türk Edebiyatı*, Nisan 1995, sy. 258, s. 18.

13 Haluk İpekten, *Şeyh Gâlib: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ankara: Akçağ, 1996, s. 24.

kirleri gibi neredeyse kendinden önce yetişen bütün büyük şairlerin özelliklerini kendinde topladığı”¹⁴ söylenmiştir. Ancak “kasidelerinde Nef’î kadar kudretli, gazellerinde isterse Fuzulî gibi âşık, isterse Nâbî gibi hurde-çîn”¹⁵ olabilen bu şairin şiirleri, kıyaslandığı şairlerinkiyle mukayeseli olarak çalışılmamış, bu ifadeler örneklerle somutlaştırılmamıştır. Bunun yanı sıra Şevket-i Buharî, Tâlib-i Âmulî, Kelim gibi İran şairlerini kendine örnek alan, onlara pek çok nazire yazan ve hatta tarzını “tarz-ı Şevketâne” olarak niteleyen Gâlib, bu şairlerle de karşılaştırmalı olarak çalışılmamıştır. Bu çalışmaların eksikliğinden dolayı Gâlib’in divanındaki şiirlerin mahiyeti hâlâ tam olarak bilinmemektedir. Mukayese çalışmalarının yanı sıra *Necâtî Bey Divanı’nın Tahlili*’ne benzer geniş bir metin tahlili ya da daha başka şerh çalışmalarıyla bu şiirlerin mahiyeti anlaşılabilir. *Hüsn ü Aşk*’ın, bu açıdan daha şanslı olduğu görülmektedir. Zira eser, bazı araştırmacılar tarafından farklı yöntem ve bakış açılarıyla ele alınmıştır. Ancak bunlar *Hüsn ü Aşk*’i tamamiyle gözler önüne sermez, esere çok daha farklı açılardan bakılabilir. Eserdeki fantastik ve mitolojik unsurların her biri tek tek incelenmeye değerdir örneğin. ‘Dev, cadı, kuyu’ gibi motiflerin mitolojideki ve *Hüsn ü Aşk*’taki konumlarının belirlenmesi eserin anlaşılması ve yorumlanmasında yardımcı olabilecek bir çalışma konusudur. Ya da etkilendiği eserlerin bir silsilesi yapıldıktan sonra *Hüsn ü Aşk*’ın bu silsiledeki yeri, önceki eserlerden ne şekilde etkilendiği, farklı olarak ne getirdiği araştırılabilir. Holbrook, *Aşkın Okunmaz Kıyıları* adlı kitabında bununla ilgili düşüncelerini ortaya koysa da çok daha kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Gâlib’in gerek divanı, gerekse *Hüsn ü Aşk*’ıyla ilgili çalışmaların çok fazla derine inmemesinin ve eserlerle ilgili pek çok soru işaretinin bulunmasının nedeni olarak şairin bazı ifadelerinin anlaşılabilmesi, sembollerin çözülememesi gösterilebilir. Bu anlam kapalılığı, şairin Sebki Hindî akımının etkisiyle yazmasından ve eserlerinde yoğun bir sembolizm ve alegorinin hâkim olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla araştırmacıların ortak düşüncesi Gâlib’in bazı beyitlerini anlamının çok zor olduğudur.¹⁶ Bu nedenle pek çok çalışmada klişeleşmiş ifadelerle şairin sanat görüşü ve şiir anlayışı aktarılmış, zor ve anlaşılabilen beyitleri üzerinde pek fazla durulmamıştır. Bu durum da, Gâlib’in, her ne kadar “Divan şiirinin zirvesi” olsa da anlaşılabilmesine ve tanınabilmesine neden olmaktadır. Şairin anlaşılabilmesi ancak Sebki Hindî tarzı ve alegori kavramının etraflı bir şekilde ortaya konmasıyla ortadan kaldırılabilir; fakat ülkemizde Sebki Hindî ve alegori ile ilgili çalışmalar oldukça yetersizdir. Bu konularda yazılan az sayıdaki makaleler, birbirinin tekrarı bilgileri aktarmakta ve örnek olarak aşağı yukarı aynı beyitler üzerinde durmaktadır.

14 Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiir Antolojisi*, İstanbul: YKY, 1999, s. 615.

15 Sadeddin Nüzhet Ergun, *Şeyh Galib*, İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1932, s. 14.

16 Bkz. Haluk İpekten, *a.g.e.*, s. 26; Sedit Yüksel, *a.g.e.*, s. 72.

Holbrook'un alegori hakkında bilgi veren incelemelerinden sonra Ukrayna'da yapılan Sebk-i Hindî ile ilgili tezin de bu konudaki çalışmalara hız kazandıracığı ümit edilmektedir. Bunların yanı sıra Sebk-i Hindî üslûbundan etkilenen şairlerin şiirlerinin ve Eski Türk edebiyatındaki alegorik eserlerin tek tek incelenerek bunlardaki ortak noktalardan hareketle bazı sonuçlara varılması da mümkündür.

Yeni bir hazine bulup onu yine kendisinin tükettiğini söyleyen ve şiirlerinin anlaşılmasını doğal bulan Şeyh Gâlib'i anlamanın yolu büyük ölçüde mukayese ve tahlil çalışmalarından geçmektedir. Bu tür çalışmalar Mehmet Çavuşoğlu'nun da belirttiği gibi hem şairin kendi şiir anlayışının hem de genel olarak Divan şiirinin serüveninin ortaya çıkarılması açısından önemlidir. Yapılan çalışmalara yeni tahlil ve mukayese çalışmalarının eklenmesi, bu alana pek çok katkı sağlayacaktır.

A. Kitaplar

Alparslan, Ali, *Şeyh Galib*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988.

Arı, Ahmet, *Galib Dede'nin Aşk Ateşi: Şeyh Galib Divanı'nda Aşk*, Isparta: Fakülte Kitabevi, 2003.

Ayvazoğlu, Beşir, *Kuşunun Son Şarkısı*, İstanbul: Ötüken, 2000.

Ayvazoğlu, Beşir (der.), *Şeyh Galib Kitabı*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı, 1995.

Ergun, Sadeddin Nüzhet, *Şeyh Galib*, İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1932.

Ergun, Sadeddin Nüzhet, *Şeyh Galib: Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Bozkurd Matbaası, 1935.

Gölpınarlı, Abdülbâki, *Şeyh Galip Divanı'ndan Seçmeler*, Ankara: MEB, 2001.

Gölpınarlı, Abdülbâki, *Şeyh Galip: Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, İstanbul: Varlık Yayınevi, 1953.

Holbrook, Victoria Rowe, *Aşkın Okunmaz Kıyıları: Türk Modernitesi ve Mistik Romans*, çev. Erol Köroğlu ve Engin Kılıç, İstanbul: İletişim, 1998.

İpekten, Haluk, *Şeyh Gâlib: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ankara: Akçağ, 1996.

Kerametli, Can, *Galata Mevlevihanesi: Divan Edebiyatı Müzesi*, İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, 1977.

Oflazoğlu, A. Turan, *Güzellik ile Aşk: Müzikli Oyun*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1991.

Okçu, Naci, *Şeyh Galib (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin Umûmî Tahlili ve Divânının Tenkidli Metni)*, 2 cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1993.

Pala, İskender, *Şeyh Galib*, İstanbul: Timaş, 2001.

Refî-i Âmidî, *Cân u Cânân (İnceleme-Hüsn ü Aşk ile Karşılaştırma-Metin)*, Nihat Öztoprak (haz.), İstanbul: Türk Gençlik Vakfı, 2000.

Şeyh Galib, *Divan*, haz. Muhsin Kalkışım, Ankara: Akçağ, 1994.

Şeyh Galib, *Hüsn ile Aşk*, nesre çev. Vasfi Mahir Kocattürk, İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi, 1944.

Şeyh Galib, *Hüsn ü Aşk: Önsöz, Metin, Bugünkü Dile Çevirisi, Lûgatler, Açıklama, Galib'in El Yazısı İle Hüsn ü Aşk'ın Tıpkı Basımı*, Abdülbâki Gölpinarlı (haz.), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1968.

Şeyh Galib, *Hüsn ü Aşk*, Orhan Okay ve Hüseyin Ayan (haz.), 2. bs., Ankara: Der-gâh, 1992.

Şeyh Galib, *Hüsn ü Aşk (Metin, Nesre çeviri, Notlar ve Açıklamalar)*, Muhammet Nur Doğan (haz.), 2. bs., İstanbul: Ötüken, 2003.

Şeyh Galib, *Hüsn ü Aşk (Güzellik ve Aşk)*, dil-içi çev. Ahmet Necdet, İstanbul: Adam, 2003.

Şeyh Galib, *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî*, haz. Turgut Karabey, Mehmet Vanlıoğlu, Mehmet Atalay, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1996.

Tarlan, Ali Nihat, *Şeyh Galib: Hayatı ve Şiirleri*, Ankara: Recep Ulusoglu Basımevi, 1939.

Yüksel, Sedit, *Şeyh Galip: Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri*, Ankara: Türkiye İş Ban-kası Kültür Yayınları, 1980.

B. Makaleler

Aktaş, Şerif, "Roman Olarak Hüsn ü Aşk", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Aralık 1983, sy. 27, s. 94-108.

Altun, Kudret, "Hüsn ü Aşk'ta Gece Nûr-ı Siyahtan Aydınlığı", *İlmi Araştırmalar*, 2000, sy. 10, s. 9-18.

Aşkun, Vehbi Cem, "Şeyh Galib'e Dair", *Türk Dili*, 1955, c. IV, sy. 40, s. 230-234.

Ayan, Hüseyin, "Şeyh Gâlip'te Mevlânâ Sevgisi", *Türk Dili*, 1991, sy. 480, s. 530-536.

Ayvazoğlu, Beşir, "Ateş Denizinde Üç Gün", *İstanbul Armağanı 3: Gündelik Hayatın Renkleri*, haz. Mustafa Armağan, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1997, s. 171-184.

Ayvazoğlu, Beşir, "Ateşe Dair Güftügü-I", *Dergâh*, Ekim 1992, c. III, sy. 32, s. 6-7.

Ayvazoğlu, Beşir, "Ateşe Dair Güftügü-II: He'nin İki Gözü İki Çeşme", *Dergâh*, Aralık 1992, c. III, sy. 34, s. 9.

Ayvazoğlu, Beşir, "Ateşe Dair Güftügü-III: Abdülhamid-i Evvel'in Aşkı", *Dergâh*, Mart 1993, c. IV, sy. 37, s. 8-9.

Ayvazoğlu, Beşir, "Ateşe Dair Güftügü-IV: Semenderler", *Dergâh*, Nisan 1993, c. V, sy. 38, s. 10-11.

Ayvazoğlu, Beşir, "Ateşe Dair Güftügü-V: Müneccimbaşı'nın İftar Sofrası", *Dergâh*, Mayıs 1993, c. IV, sy. 39, s. 9-10.

Ayvazoğlu, Beşir, "Cumhuriyet'in Şeyh Galib'i", *Kaşgar: Edebiyat Seçkisi*, Ocak 1999, c. VII, s. 30-32.

Ayvazoğlu, Beşir, "Etkileri Günümüze Uzanan Tek Divan Şairi: Şeyh Galib", *Türk Edebiyatı*, Nisan 1995, sy. 258, s. 17-20.

Ayvazoğlu, Beşir, “Şeyh Galib ve Hüsn ü Aşk’a Dair”, *Türk Edebiyatı*, Ocak 1999, c. XXVII, sy. 303, s. 15-16.

Ayvazoğlu, Beşir, “Şeyh Galib’e Saygı Kantatı”, *Derkenar*, İstanbul: Ötüken, 2002, s. 140-142.

Bedir, Ahmet Cemil, “Şeyh Galib Kitabı”, *Hece*, Şubat-Mart 1999, c. V, sy. 26-27, s. 118-119.

Bilgegil, Kaya. “Hüsn ü Aşk’a Dair”, *M. Kaya Bilgegil’in Makaleleri*, Zöhre Bilgegil (haz.), Ankara: Kültür Bakanlığı, 1993, s. 377-416.

Can, Halil, “172. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla Galata Mevlevihanesi Şeyhlerinden Meşhur Divan Şairimiz Şeyh Galip ve Bestelenmiş Eserleri”, *Musiki Mecmuası*, 1970, c. XXIII, sy. 265, s. 4-7.

Canpolat, Mustafa, “Şeyh Galib: Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri”, *Türk Dili*, 1984, c. VIII, sy. 150, s. 379-380.

Çağlar, Behçet Kemal, “Eskilere Nazireler: Şeyh Galib’e Nazire”, *Şadırvan*, Eylül 1949, c. I, sy. 24, s. 5.

Çalışkan, Adem, “Şeyh Galib’in Bir Gazelini Şerh”, *Milli Kültür*, 1990, sy. 75, s. 53-55.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede I”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 393-399.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede II”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 403-409.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede III”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 410-425.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede IV”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 419-425.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede V”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 426-432.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede VI”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 433-439.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede VII”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 440-444.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede’nin Hayatı”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 130-133.

Çelebi, Asaf Halet, “Galib Dede’nin Piri”, *Bütün Yazıları*, Hakan Sazyek (haz.), İstanbul: YKY, 1998, s. 124-126.

Çelik, Halil, “Kitap Dünyasından: Tenkitli Metin Yöntemi Açısından Üç Şeyh Galip Divanı”, *Bilig*, Yaz 1996, sy. 2, s. 284-289.

Çetin, Nihad M, “Ahmed Haşim’in Kaynakları Hakkında Bir Deneme”, *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s.183-212.

Coşkun, Enver, “Bizim Gözümüzle Şeyh Galip”, *Güldeste*, 1983, c. II, sy. 15, s. 19-22.

Coşkun, Enver, “Bizim Gözümüzle Şeyh Galip”, *Güldeste*, 1983, c. II, sy. 16, s. 23-28.

Dara, Ramis, “Hüsn ü Aşk, Şeyh Galip”, *Çağdaş Eleştiri*, 1984, c. III, sy. 9, s. 38-41.

Dilçin, Cem, “Şeyh Galib’in Mevlevî-hânelerinin Tamirine İlişkin Şiirleri”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, 1994, sy. 14, s. 29-76.

Dilçin, Cem, “Şeyh Galib’in Şiirlerinde III. Selim ve Nizam-ı Cedit”, *AÜDTCF Türköloji Dergisi*, 1993, c. XI, sy. 1, s. 209-219.

Dilemre, Ahmet Cevat, “Hüsün ve Aşk”, *Muhit*, Mart-Aralık 1932, sy. 41-50.

Doğan, Ahmet, “Hüsün ü Aşk’ta Sembolik Anlatım”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1996, c. IX, sy. 1, s. 87-98.

Doğan, Mehmet Can, “Tesadüf ve Kader Arasında Zihinsel Bir Kaza”, *Hece*, Şubat-Mart 1999, c. V, sy. 26-27, s. 95-103.

Doğan, Muzaffer, “Şeyh Galip”, *Türk Edebiyatı*, 1984, sy. 123, s. 92-93.

Doğruyol, Hasan, “Gülleri Ağlatmayın Yahut Bir Hüsün ü Aşk Çevirisi Üzerine”, *Ye-di İklim*, Kasım 2003, sy. 164, s. 63-67.

Duru, Necip Fazıl, “Galib’in Gölgesi”, *Hece*, Şubat-Mart 1999, c. V, sy. 26-27, s. 108-110.

Enginün, İnci, “Şeyh Galip’in Bugüne Etkisi”, *Prof. Dr. Nihad M. Çetin’e Armağan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1999, s. 117-144.

Erdogan, Mustafa, “Türk Edebiyatında Bilinmeyen İlginç Bir Eser: Manzûm Hüsün ü Aşk Tiyatrosu”, *Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Kış 2003, sy. 28, s. 247-258.

Ergun, Sadettin Nüzhet, “Divan Edebiyatında Hece Vezni”, *Çınaraltı*, 1941, sy. 5, s.11.

Ergun, Sadettin Nüzhet, “Şeyh Galib’e Dair”, *Varlık*, 1938, c. VI, sy. 129, s. 137-138.

Ergun, Sadettin Nüzhet, “Şeyh Galib’e Dair” *Bilgi Yurdu*, 1939, sy. 8, s. 638-639.

Ergun, Sadettin Nüzhet, “Şeyh Galib’in Şuarâ Tezkiresi”, *Atsız Mecmua*, 1932, sy. 16, s. 91-94.

Ever, Mustafa, “Adlar ve Kitaplar”, *Kara Kitap Üzerine Yazılar*, Nüket Esen (der.), İstanbul: İletişim, 1996, s. 115-127.

Ferit Vecdi, “Şeyh Galib”, *Donanma Mecmûası*, 1327, no. 18.

Gawrych, George W, “Şeyh Galib and Selim III: Mevlevism and The Nizam-ı Cedit”, *International Journal of Turkish Studies*, 1987, c. IV, sy. 1, s. 91-114.

Genç, İlhan, “Şeyh Gâlib’in Hayatına Dair Bazı Tespitler”, *Harman: Kültür Sanat Edebiyat Dergisi*, 1996, sy. 46, s. 12-15.

Gibb, E. J. Wilkinson, “Romantiklerin (Mesnevicilerin) Devamı: Şeyh Gâlib”, *Osmanlı Şiir Tarihi: A History of Ottoman Poetry*, c. III-IV-V, çev. Ali Çavuşoğlu, Ankara: Akçağ, 1999, s. 387-407.

Gökşen, İhsan, “Hüsün ü Aşk’tan Bir Esinti”, *Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları: Kaf Dağının Ötesine Varmak: Festschrift in Honor of Günay Kut III*, 2004, c. XXVIII, sy. 1, s. 32.

Gölpınarlı, Abdülbâki, “Şeyh Galib”, *İslâm Ansiklopedisi: İslâm Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Bibografya Lugati*, c. XI, İstanbul: MEB, 1970, s. 462-467.

Güleç, İsmail, “Türk Edebiyatında Cezire-i Mesnevî Şerhleri”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies: Prof. Dr. Nejat Göyünç’e Armağan 3*, 2004, sy. 24, s. 159-179.

Güler, Zülfü, “Şeyh Galib Divanında Ayna Sembolü”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Ocak 2004, c. XIV, sy. 1, s. 103-121.

Gürer, Abdülkadir, “Şeyh Galib Hakkında Yeni Bilgiler”, *AÜDTCF Türkoloji Dergisi*, 2000, c. XIII, sy. 1, s. 203-226.

Gürer, Abdülkadir, “Şeyh Galib’in Şiirlerinde Bir Anlatım Özelliği”, *AÜDTCF Türkoloji Dergisi*, 2000, c. XIII, sy. 1, s. 99-108.

Holbrook, Victoria, “Alegori’nin Ölümü: Hüsn ü Aşk’ın Özgünlüğü”, *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*, Mehmet Kalpaklı (haz.), İstanbul: YKY, 1999, s. 403-412.

Holbrook, Victoria, “The Fortress of Forms: Rûmî And Galib”, *Poetry and Mysticism in Islam: The Heritage of Rûmî*, Amin Banani, Richard Houannisian and Georges Sabagh (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 1994. s. 178-197.

Hatemi, Hasan Hüsrev, “Şeyh Galib Devri Bilim ve Kültür Çevresi”, *Türk Edebiyatı*, Nisan 1995, sy. 258, s. 21-23.

İleri, Selim, “Şeyh Galib”, *Kaşgar: Edebiyat Seçkisi*, Mayıs 2000, sy. 15, s. 9-14.

İnceoğlu, Mahmure, “Şeyh Galib’in Birkaç Yönü”, *Musiki ve Nota*, 1971, c. III, sy. 25, s. 28-29.

İpekten, Haluk, “Şeyh Galib’in Bir Gazelinin Tahlili”, *Yedi İklim*, Kasım 1992, c. IV, sy. 32, s. 69-74.

İsen, Mustafa, “Osmanlı Döneminde Devlet-Sanat İlişkisi ve Bu İlişkinin III. Sevim’le Şeyh Galib’de Görüntüsü”, *Ötelerden Bir Ses: Divan Edebiyatı ve Balkanlar’da Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Akçağ, 1997, s. 284-293.

İzbudak, Veled Çelebi, “Şeyh Galib Kimdir?”, *İlâve-i Hak*, 1328, sy. 2.

Kalkışım, Muhsin, “Şeyh Galib: Mevlevilik ve Şia”, *Akademik Yorum*, Yaz 1993, sy. 4, s. 53-55.

Kalkışım, Muhsin, “Şeyh Galib’in Bir Terci-i Bendini Şerh Denemesi”, *Harran Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, Yaz 1997, sy. 2, s. 56-61.

Kalkışım, Muhsin, “Şeyh Galib’in Şiir ve Sanat Anlayışı”, *KSÜ Bülteni*, Ocak 1994, sy. 2, s. 6-9.

Kaplan, Behice, “Şeyh Galip”, *İstanbul*, 1944, c. II, sy. 20, s. 6-9.

Karaca, Alâattin, “Bir Yazarın Masalı: Kaf Dağı’nın Ardında”, *Milli Kültür*, Nisan 1991, sy. 83, s. 63-66.

Karpuz, Hacı Ömer, “Şeyh Galib’in Bir Terci-i Bendi Üzerinde Kelime Grupları Seyyesinde İnceleme”, *Atatürk Üniversitesi K. K. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1991, c. I, sy. 1, s. 67-76.

Kartal, Ahmet, “Hüsn ü Aşk’ın Yeni Yayımları”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Güz 2002, sy. 12, s. 209-223.

Kasır, Hasan Ali, “Şeyh Galib ve ‘Yâr-ı Vefâdâr’ı Esrâr Dede”, *Hece*, Şubat-Mart 1999, c. 5, sy. 26-27, s. 111-117.

Koncu, Hanife, “Şeyh Gâlib Divanı’nda ‘Aşk, Âşık, Maşuk’ Etrafında Oluşan Bazı Anlam İlgileri”, *Sanat ve İnanç 1*, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Türk Sanat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2004, s. 213-222.

Köprülü, Mehmet Fuat, “Selim-i Sâlis ve Şeyh Galib”, *Türkiye Edebiyat Mecmuası*, 1923, sy. 1, s. 1-2.

Köprülü, Mehmet Fuat, “Şeyh Galib”, *Servet-i Fünun*, 1327, c. XLIII.

Köprülü, Mehmet Fuat, “Şeyh Galib’e Kadar Osmanlı Şiiri”, *Servet-i Fünun*, 1328, c. XLIV.

Köprülü, Mehmet Fuat, “Şeyh Galib’e Dair”, *Yeni Mecmua*, 1928, c. III, s. 123-124.

Kurnaz, Cemal, “Galib Divanı’nda Nazım Şekilleriyle İlgili Problemler”, *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ankara: Akçağ, 1997, s. 421-427.

Kuru, Selim Sırrı, “Divan Şiirinin Kıyılarında”, *Virgöl*, Ocak 1999, sy. 15, s. 7-10.

Kut, Günay, “Şeyh Galib ve Ötekiler (1757-1799)”, *Ludingirra*, 1999, sy. 10-11, s. 132-140.

Kutlu, Mustafa, “Şeyh Galib”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler/İsimler/Eserler/Terimler)*, Ezel Erverdi vd. (haz.), İstanbul: Dergâh, 1998, c. VIII, s. 144-146.

Kutluk, İbrahim, “Mevleviliğe Dair İki Eser”, *İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1948, c. II, sy. 3-4, s. 289-300.

Kutluk, İbrahim, “Şeyh Galib ve as-Sohbet-üs-Sâfiyye”, *İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1948, c. III, sy. 1-2, s. 21-47.

Macit, Muhsin, “Merd Ona Dinür ki Aça Nev-Râh”, *Hece*, Şubat-Mart 1999, c. V, sy. 26-27, s. 89-91.

Mazıoğlu, Hasibe, “Şeyh Galib’in Şiirlerinin Dili”, *Hasan Eren Armağanı*, Ankara: TDK, 2000, s. 237-246.

Mehmed Ziya, “Şeyh Galip İhtifâli Münâsebetiyle”, *İkdam*, 1336.

Müftüoğlu, Ahmet Hikmet, “Eslafta Dekadanlık ve Şeyh Galib”, *Servet-i Fünun*, 1314, c. XVI, sy. 393.

Müftüoğlu, Ahmet Hikmet, “Şeyh Galip”, *Türk Yurdu*, 1327, c. V, sy. 30, s. 554-571.

Müftüoğlu, Ahmet Hikmet, “Şeyh Galip”, *İlâve-i Hak*, 1328, no. 12.

Moran, Berna, “Üstkurmaca Olarak Kara Kitap”, *Kara Kitap Üzerine Yazılar*, Nüket Esen (der.), İstanbul: İletişim, 1996, s. 80-90.

Okay, M. Orhan, “Galib Dede’nin Dramı”, *Yedi İklim*, Nisan 1995, c. IX, sy. 61, s. 3-6.

Okçu, Naci, “Hüsn ü Aşk”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XIX, Ankara: TDV, 1999, s.29-31.

Olgun, Tahir, “Galib Dede İçin Yapılacak İhtifal Hakkında”, *Sebilü’r-reşad*, 1328, c. VIII, sy. 201, s. 366-368.

Olgun, Tahir, “Hüsn ü Aşk”, *Türk Yurdu*, 1927, c. V, sy. 30.

Olgun, Tahir, “Şeyh Galib’e Dair” *Bilgi Yurdu*, 1938, sy. 3, s. 492-495.

Olgun, Tahir, “Şeyh Galib’e Dair” *Bilgi Yurdu*, 1938, sy. 5, s. 555-560.

Olgun, Tahir, “Şeyh Galib, Neden Nabî’ye Atmış, Tutmuştu?”, *Bilgi Yurdu*, 1941, sy. 43, s. 5-6.

Ölmez, Ahmet, “Şeyh Galib’in Bir Gazelini Şerh”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 2000, s.9, s. 317-327.

Ölüç, Esver, “Bağ”, *Hece*, Şubat-Mart 1999, c. V, sy. 26-27, s. 92-93.

Önder, Mehmet, “Şeyh Galib Konya’da”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 1965, c. IX, sy. 187, s. 3647.

Pala, İskender, "Galib Vardur Şeyh Galib'den İçeru", *Akademik Divan Şiiri Araştırmaları*, İstanbul: L&M Yayınları, 2003, s. 142-156.

Pala, İskender, "Son Büyük Üstad: Şeyh Galib", *Divan Edebiyatında Müstesna Güzeller*, İstanbul: İnsan, 1995, s. 267-270.

Sağdıç, Ozan, "Şeyh Galib, Güzellik ve Sevgi Üzerine", *Sanat Olayı*, 1985, sy. 34, s. 30-31.

Sinan, Betül, "Hüsün ü Aşk'ın Derin Yapısı", *Sözden Yazıya: Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisansüstü Sempozyumu: 12-13 Mayıs 2005*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Sooyong, Kim, "Mürşid ile Mürid: Kara Kitap'ı Bir Yorumlama Çerçevesi Olarak Tasavvuf", çev. Kemal Atakay, *Kara Kitap Üzerine Yazılar*, Nüket Esen (der.), İstanbul: İletişim, 1996, s. 233-255.

Şentürk, A. Atillâ, "Şeyh Galib", *Osmanlı Şiir Antolojisi*, İstanbul: YKY, 1999, s. 615-631.

Şimşek, Güney, "Kara Kitap'ta Gelenek", *Kara Kitap Üzerine Yazılar*, Nüket Esen (der.), İstanbul: İletişim, 1996, s. 227-232.

T. İ. (Nurettin Arman), "Galip Dede Yurdu", *Ulus Gazetesi*, 11 Ekim 1949.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, "Avize Gibi Renk ve Işık Dolu Şiir", *Şadırvan*, 1949, c. I, sy. 4, s. 7.

Tansel, Fevziye Abdullah, "Makber'de Leyla ve Mecnun ile Hüsün ve Aşk Tesirleri", *Ülkü*, Şubat 1938, sy. 60, s. 541-544.

Tökel, Dursun Ali, "Divan Şiirinin Kıyılarında Dolaşan Yabancı", *Dergâh*, Mart 1999, c. X, sy. 109, s. 14-16.

Tuncor, Ferit Ragıp, "Şeyh Galip (1757-1799)" *Yeni Defne*, 1983, c. II, sy. 15, s. 19-22.

Umurhan, N, "Şeyh Galip", *Eflatun*, 1984, c. XVI, sy. 189, s. 25.

Ülkü, Feyzullah Sacid, "Ahmet Haşim Hayallerini Kimlerden Aldı?", *Ülkü*, Mart 1941, c. XVII, sy. 97, s. 17-24.

Ünver, İsmail, "Galata Mevlevî-hânesi Şeyhleri", *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, 1994, sy. 14, s. 195-219.

Varışoğlu, Mehmet Celal, "Hüsün ü Aşk'ta Kozmografya", *Bilig*, 2005, sy. 33, s. 149-166.

Yüksel, Sedit, "Abdülbâki Gölpınarlı: Şeyh Galib: Hayatı, Sanatı, Şiirleri", *Türk Dili*, c. II, Temmuz 1953, sy. 22, s. 707-709.

Yüksel, Sedit, "Şeyh Galip'e Dair Notlar", *Türk Dili*, 1956, c. V, sy. 53, s. 290-292.

Yüksel, Sedit, "Şeyh Galip'in Bilinmeyen Kasideleri", *Devrim Gençliği*, 1954, c. IV, sy. 19, s. 20-21.

C. Tezler

Alpagut, Mustafa, "XVIII. Yüzyıl Divan Şairlerinden Şeyh Galib'in Şiir ve Senbol Anlayışı", Bitirme Tezi, Uludağ Üniversitesi, 1982.

Aslan, Özlem, "Şeyh Galib'in Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Eserleri", Bitirme Tezi, Er-ciyes Üniversitesi, 1998.

Başel, Sevim, "Gülşen-i Aşk'ın Karşılaştırmalı Transkripsiyonu ve Hüsn ü Aşk ile Karşılaştırılması", Bitirme Tezi, Ankara Üniversitesi, 1963.

Bölükbaşı, Mehmet, "Şeyh Galip, Hüsn ü Aşk: İndeks (J-Z)", Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1972.

Bulduk, İdris, "Hüsn ü Aşk'ta Soyut Kavramlar", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Caran, Mümtaz, "Divan Şiirinde Kozmik Unsurlar (15, 16, 17, 18. Yüzyıl şairlerinden Ahmet paşa, Necati Bey, Fuzuli, Baki, Nef'i, Naili, Nedim, Şeyh Galip'in Kasidelelerinde Kozmik Unsurlara Bakış ve Kozmik Unsurlar)", Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2003.

Cengiz, Hayriye, "Şeyh Galib'de Tasavvuf ve Hüsn ü Aşk", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2000.

Çağlar, Serhat, "Nedim ve Şeyh Galip Divanlarındaki Farsça Şiirlerin Tercümesi", Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1946.

Çeliker, Ayhan, "Şeyh Galib'in 1 Na't, 31 Kaside ve 37 Tarihinin Transkripsiyonu", Bitirme Tezi, Ankara Üniversitesi, 1948.

Çoban, Özgür, "Divan Şiirinde Rind ve Zahid Portresi: Ahmed Paşa, Fuzuli, Baki, Nef'i, Nedim, Şeyh Galip Divanlarında", Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2002.

Demiroğlu, Şenol, "Şeyh Galip, Hüsn ü Aşk: İndeks (A-İ)", Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1972.

Doğan, Ahmet, "Dönüşüm Sürecindeki İnsanın Sembolik Seyahati ve Hüsn ü Aşk Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi.

Genç, İlhan, "Şeyh Galib Divanı (Topkapı S. Hazine 941, 173 yk) 78-113 yapraklarının Çeviriyazısı", Atatürk Üniversitesi, Bitirme Tezi, 1996.

Gürer, Abdülkadir, "Şeyh Galib Divanı", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 1994.

Karamehmetgil, Fevziye, "Şeyh Galib'in Hayatı ve 151 Gazelinin Transkripsiyonu", Bitirme Tezi, Ankara Üniversitesi, 1948.

Karataşlıoğlu, Feriha, "Şeyh Galib'in 183 Gazelinin Transkripsiyonu ve Edebî Hüviyeti", Bitirme Tezi, Ankara Üniversitesi, 1948.

Kaya, Sami, "Şeyh Galib'in Hayatı, Eserleri", Bitirme Tezi, Erciyes Üniversitesi, 1997.

Macit, Muhsin, "Şeyh Galib'in Tarih Manzumeleri (İnceleme-Metin)", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1989.

Ocaktan, Rasim, "Şeyh Galib", Bitirme Tezi, Uludağ Üniversitesi, 1986.

Okçu, Naci, "Şeyh Galib'in Divanı ile Hüsn ü Aşk'ındaki Dinî ve Tasavvufî Unsurlar", Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1977.

Öztürkmen, Ömer, "Hüsn ü Aşk'ta Ateş Unsuru", Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1956.

Prushkovskaya, Irina, "Hint Üslubu Edebiyatında Şeyh Galib'in Yeri", Doktora Tezi, Kiev Milli Taras Shevchenko Üniversitesi.

Sali, Üzeyir, "Şeyh Galib'in Hayatı, Sanatı ve Hüsn ü Aşk'ın Transkripsiyonu", Bi-

tirme Tezi, Ankara Üniversitesi, 1985.

Salih, Said Salih, “Şeyh Galib Dede: Hayatuhû ve Asârahû”, Yüksek Lisans Tezi, Kahire Üniversitesi, 1975.

Senyüksel, Füsün, “Fuzuli, Naili, Nabi, Nedim, Şeyh Galib’in Bestelenmiş Eserleri”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1972.

Süngü, Ayten, “Hüsn ü Aşk’ın İkinci Yarısının Transkripsiyonu”, Bitirme Tezi, Ankara Üniversitesi, 1950.

Türkel, Serdar, “Şeyh Galib’in Bestelenmiş Usûl-Vezin, Beste-Güfte İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi.

Uysal, Selçuk, “Şeyh Galib: Hüsn ü Aşk (Transkripsiyonlu Metin ve İndeks)”, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1968.

Üzeyir, Sali, “Şeyh Galib’in Hayatı, Sanatı ve Hüsn ü Aşk’ın Transkripsiyonu”, Bitirme Tezi, Ankara Üniversitesi, 1985.

Yenikale, Ahmet, “Hüsn ü Aşk: Tahlil.” Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 1996.

D. Bildiriler

Gürer, Abdülkadir, “Şeyh Galib Divanı Nüshaları Üzerine”, *Şeyh Galib Sempozyumu, 17-18 Mart 1995*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı, İstanbul.

Holbrook, Victoria, “Şeyh Galib ve Alegori Üzerine”, 1995, BİLAR, İstanbul.

Varişoğlu, Mehmet Celal, “Aşk’ın Metaforik Yolculuğunda Sühan’ın Rolü”, *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu: Bir Metafor Olarak Yol ve Yolculuk, 10-11 Aralık 2004*, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Varişoğlu, Mehmet Celal, “‘Öl ve Ol’ Fikri Çerçevesinde Hüsn ü Aşk Kahramanı Aşk’ın Kendini Bulma ve Tanıma Süreci”, *Uluslararası Türk Kültüründe Ölüm Sempozyumu, 25-26 Kasım 2004*, MÜ Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul.

Two Poets From Befor And After The Classical Period: The Literature of Necâti Bey and Şeyh Gâlib

Betül SİNAN

Abstract

Necâti and Şeyh Gâlib are the important names of classical Turkish poetry. Necâti who was grown up on XVth century is the forerunner of classical poetry. He is also known as the one who makes Turkish as poetical language and he used to give great importance to proverb and idioms on his poems. This attitude of him provides to understand his poems easily. Şeyh Gâlib who lived on XVIIIth century is the peak of clas-

sical poetry. He was also the representative of Sebk-i Hindî genre. Lots of couplets of poet -in point of meaning had the character of not revealing themselves directly.

In this study; books, articles, reports and thesis about these two poets and their works are listed and evaluated. As a result, both Necâtî and Şeyh Gâlib were not revealed in every aspect of them so far. Thus, it is pointed that these two poets could be studied in different ways. Thinking of that it would be useful for further works that not be done so far, it is especially emphasized on the defective points. It is understood that to reach clear results for both two poets and for other poets and to follow the line of development of classical Turkish poetry it is necessary to accelerate the comparative analysis studies.

Key Words: Necâtî, Şeyh Gâlib, Sebk-i Hindî, Hüsn ü Aşk, Classical Turkish Literature.

Klâsik Öncesi ve Klâsik Sonrası Dönemden İki Şair:

Necâtî Bey ve Şeyh Gâlib Literatürü

Betül SİNAN

Özet

Necâtî ve Şeyh Gâlib, Eski Türk şiirinin iki önemli ismidir. XV. yüzyılda yetişen ve klâsik şiirin ilklerinden olan Necâtî, Türkçeyi şiir dili haline getirmesi ve şiirlerinde atasözünü ve deyimlere sıklıkla yer vermesiyle tanınır. Necâtî'nin bu özelliği, şiirlerinin kolay anlaşılmasını sağlar. XVIII. yüzyılda yaşayan ve klâsik şiirin zirvesi olan Şeyh Gâlib ise Sebk-i Hindî üslûbunun temsilcisidir. Şairin pek çok beyti anlam bakımından kendini hemen ele vermeyen bir nitelik taşır.

Bu çalışmada, bu iki şair ve eserleri hakkında yazılan kitap, makale ve tezler ile sunulan bildiriler listelenip değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, gerek Necâtî'nin gerekse Şeyh Gâlib'in tüm yönleriyle ortaya konamadığı ve bu şairlerin daha pek çok açıdan çalışılabileceği saptanmıştır. Eksikliği fark edilen konular üzerinde, bundan sonraki araştırmalara faydalı olur düşüncesiyle özellikle durulmuştur. Hem bu iki şair hem de diğer şairler hakkında daha net sonuçlara ulaşılabilme ve Eski Türk şiirinin gelişim çizgisini takip edebilmek için mukayeseli tahlil çalışmalarına hız kazandırmak gerektiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Necâtî, Şeyh Gâlib, Sebk-i Hindî, Hüsn ü Aşk, Divan Edebiyatı.